

СЕМАНТИКА ПРОСТОРУ В МАЛІЙ ПРОЗІ GERMANA GESSE

Губа Л.В.

Київський національний університет культури і мистецтв

У статті розглядається семантика простору в малій прозі німецького письменника Германа Гессе. Було підраховано частотність вживання лексем на позначення простору та просторових відношень та встановлено лексичну сполучуваність німецьких просторових прийменників із дієсловами різних семантичних груп у аналізованих текстах. Особливу увагу дослідження приділено аналізу просторових прийменників та прислівників. Авторка також визначає основні семантичні ознаки простору в текстах оповідань та казок Германа Гессе.

Ключові слова: категорія простору, просторова концептуалізація, художній текст, семантика простору, просторові відношення, Герман Гессе.

Постановка проблеми. Проблема простору як філософська та лінгвістична категорія цікавить учених віддавна, про що свідчать наукові пошуки ще з часів Аристотеля. Безпосереднім об'єктом лінгвістики дана категорія як смислова почала активно вивчатися у ХХ столітті: спочатку в межах функціональної граматики разом із іншими смисловими категоріями, а пізніше – при вивченні мовної картини світу в когнітивній лінгвістиці. Простір – це форма існування, упорядкування світу, а також одна із фундаментальних категорій світосприйняття людини, тому простір – важлива складова частина світу та картини світу.

Набір мовних засобів прозового тексту є відображенням авторського індивідуального мовлення. Мовні засоби спрямовані на передачу ідеї письменника та авторського задуму. Для втілення ідеї автор прозового твору може скористатися уже відпрацьованими прийомами створення образності, а саме: порівняння, метафора, метонімія тощо. Він також може використати нові засоби, що були створені у процесі роботи над художнім текстом, наприклад, використати лексичні та семантичні оказіоналізми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з теми. В українському науковому дискурсі творчість Германа Гессе є малодослідженою. Тексти малого епічного жанру німецького письменника були досліджені Сдобною С. В. у дисертації «Онірична парадигма в малій прозі Германа Гессе» [7], в якій розглянуто поетикальні засоби створення оніричної парадигми в малих жанрах прози Г. Гессе.

Вивченню категорії художнього простору присвячені роботи вітчизняних та зарубіжних дослідників, зокрема, літературознавчі праці М. М. Бахтіна [2], О. В. Бороня [4], В. А. Іваненко [6], В. Н. Топорова [8], О. О. Федосєєвої [11], Л. О. Чернейко [13] та лінгвістичні дослідження Л. Г. Бабенко [1], І. Є. Богданової [3], І. Р. Гальперіна [5], Ю. М. Лотмана [9], Ю. А. Обелець [10], С. Б. Фоміної [12] та інших.

Метою статті є аналіз семантичних особливостей вербалізації категорії художнього простору в малій прозі німецького письменника Германа Гессе.

Виклад основного матеріалу. За словами Ф. Міхельса (людини, яка більшу частину свого життя присвятила дослідженню та збиранню творів Германа Гессе), першим оповіданням, яке написав Герман Гессе, була казка, а останнім –

легенда. Казка «Два брати» («Die beiden Brüder») була написана десятирічним Германом у листопаді 1887-го, остання його легенда – «Китайська легенда» («Chinesische Legende») – була написана в травні 1959 році, коли Г. Гессе було понад вісімдесят років [19, с. 252].

Казки німецького письменника – це насамперед художні казки, що не базуються на народних переказах, як, наприклад, казки братів Грім, а довільно придумані автором. Гессівські казки були переказані більше, ніж двадцятьма мовами.

Для початку розглянемо пряму лексичну репрезентацію поняття простір та її вербалізацію у текстах, що аналізувалися. Відповідно до даних німецьких словників [15, с. 554; 16, с. 863], іменник **der Raum** (простір) у німецькій мові носить перше значення «кімната» (*das Zimmer*). Значення «простір» йде лише другим – «*ein Bereich mit drei Dimensionen (mit Länge, Breite und Höhe / Tiefe)*» [16, с. 863]. І наступними значеннями будуть відповідно «місце», «район, місцевість», «область», «космос». У сучасній німецькій мові дана лексема зустрічається також у словах **die Räumlichkeit** (просторовість) та **räumlich** – просторий, широкий [там само, с. 864].

Аналіз частотності вживання лексеми **Raum** в оповіданнях та казках Германа Гессе показав, що дана лексична одиниця надзвичайно рідко зустрічається на сторінках аналізованих текстів, крім того у значенні «простір» **Raum** виступає лише у чотирьох із дванадцяти випадків у оповіданнях та п'яти із сімнадцяти слововживань у казках. Наведемо приклад слововживання лексеми у казках німецького письменника у значенні «простір»: «*Wir haben eine Sage von einem Weisen der Vorzeit, er habe die Einheit der Welt als einen harmonischen Zusammenklang der Himmelsräume vernommen*» [18, с. 109]; «*Und während er stöhnte und dem Tode mit frierendem Herzen entgegenschah, fühlte er dasselbe Stöhnen und dieselbe namenlose, trostlose Kälte durch den Berg und durch die Erde und durch die Lüfte und Sternenträume gehen*» [18, с. 46]. Як бачимо, це здебільшого актуалізація космічного та небесного простору.

У всіх інших випадках лексема вербалізується у значенні «приміщення, будівля, кімната»: «*Und das Haus war groß und alt, mit vielen, zum Teil leeren Räumen, mit Kellern und großen hallenden Korridoren, die nach Stein und Kälte dufteten, und unendlichen Dachböden voll Holz und Obst und Zugwind und dunkler Leere*» [18, с. 204-205].

Низька частотність вживання письменником прямої лексичної репрезентації простору – лексеми *Raum* пояснюється особливістю мовної картини світу німецького народу, оскільки це слово як у німецьких словниках, так і в малій прозі Германа Гессе вживається здебільшого у значенні «приміщення, кімната». Хоча даний аргумент не справляє великого впливу на результати нашого дослідження, оскільки, як зазначалося у першому розділі дисертації, художній простір – важлива та невіддільна частина літературного тексту, яка моделює смислову та сюжетну структури твору. По-перше, маємо цілу низку слів-синонімів лексеми **der Raum**: *der Ort, der Platz, die Stelle, das Gebiet, die Gegend, der Bereich, der Bezirk, die Lage, das Land, das Zimmer, das Haus, das Gebäude* та інші. По-друге, маємо інші частини мови, скажімо просторові прикметники, прислівники, дієслова на позначення позиції або руху чи напрямку дії, а також іменники на позначення локалізації та місць зміни положення об'єктів чи предметів руху. У комплексі всі ці мовні засоби вибудовують неповторну для автора структуру художнього простору.

Під час аналізу лексичної сполучуваності німецьких просторових прийменників із дієсловами різних семантичних груп у казках та оповіданнях Германа Гессе було визначено частотність вживання просторових прийменників у казках німецького письменника, а також їх вживаність (вербалізація) із різними семантичними групами дієслів на позначення простору (динамічних і статичних просторових відношень), абстрактних відношень, інтелектуальної діяльності людини, емоційних процесів, фізіологічних та фізичних процесів. Варто наголосити на тому, що серед усіх частин мови саме просторові прийменники відіграють першорядне значення у вербалізації просторових відношень в мові та в художньому просторі літературного тексту зокрема.

Для аналізу було обрано усі німецькі просторові прийменники та прислівники згідно зі словниками Дудена [14, 15], Гельбіг Г. [17] та Великого словника німецької мови як іноземної [16]. Це, зокрема, прийменники *ab, abseits, an, auf, aus, außer, außerhalb, bei, bis, diesseits, durch, entlang, fern, gegen, gegenüber, hinter, in, inmitten, innerhalb, jenseits, längs, nach, nächst, nahe, neben, nördlich, oberhalb, östlich, seitlich, südlich, über, um, unter, unterhalb, unweit, von, vor, westlich, zu, zunächst, zwischen*.

Даний аналіз просторових прийменників у текстах Германа Гессе показав, що найбільша кількість прийменників сполучається із семантичною групою дієслів на позначення простору (статичних та динамічних просторових відношень), що свідчить про те, що дані ознаки є основними семантичними компонентами системи просторових відношень. І відповідно це ще раз вводить, що категорія художнього простору є основною смисловою складовою структури текстів малої прози Германа Гессе.

Методом суцільної вибірки для аналізу було обрано 150 сторінок казок і, відповідно, 150 сторінок оповідань Германа Гессе та було підраховано, що загальна кількість просторових прийменників у текстах казок перевищує більше, ніж на півсотні (1671 у казках та 1115 в оповіданнях).

Прийменники, які найчастіше вживалися – *an, auf, in, von, zu*. Найчастотніший за кількістю слововживань є прийменник *in* (452 прийменників у казках та, відповідно, 345 в оповіданнях). Така велика кількість вживання прийменника *in* говорить про переважну концептуалізацію схеми ВМІСТИЛИЩЕ.

До семантичних ознак простору відносяться статичні та динамічні просторові відношення. Опозиція статичної й динамічної ґрунтується на ознаці змінності / незмінності відстані між предметами простору. Аналіз лексичної сполучуваності німецьких просторових прийменників із дієсловами різних семантичних груп у казках та оповіданнях Германа Гессе показав, що художній простір аналізованих текстів вибудовується переважно на динамічних просторових відношеннях – в оповіданнях це 449 випадків опису динаміки простору та 219 слововживань опису статичної художнього простору. Відповідно у казках – 430 прикладів використання опису динамічного простору та 423 – статичного, що не становить особливо великої різниці у кількісному відношенні і свідчить про те, що художній простір у «можливих світах» (тобто казках Г. Гессе) дуже відрізняється за своїми властивостями від художнього простору оповідань. Перейдемо до безпосереднього розгляду властивостей та функцій просторових прислівників у аналізованих літературних текстах.

Важливу роль в актуалізації просторових відношень у текстах казок німецького митця відіграють **просторові прислівники**. З одного боку, вони позначають **місце розташування предмета чи особи**, це, зокрема, такі: *hier, da, dort, draußen, drinnen, drüben, innen, außen, rechts, links, oben, unten; überall; irgendwo, anderswo; nirgendwo, nirgends; wo; vorn, hinten, oben, obenauf, nebenan, auswärts* [17]. Продемонструємо на прикладах: «*Dann fragten Kinder, wenn sie dort vorübergingen, ihre Mütter, ob da drinnen die Engel oder vielleicht die Nixen sängen <...>*» [19, с. 64]; «*Aber er war noch nicht oben*» [19, с. 44]; «*<...> denn gibt es einen Ort, wo die Mittagssonne heißer und schläfernder brennen kann als auf dem Söller eines venezianischen Palastdaches?*» [19, с. 9].

З іншого боку, просторові прислівники в німецькій мові позначають рух – **початок руху** (*hierher, daher, dorthin; überallher; irgendwoher, anderswoher; nirgendwoher; woher*) та **кінець руху** (*hierhin, dahin, dorthin; aufwärts, abwärts, seitwärts, vorwärts, rückwärts, heimwärts*), а також **мету руху** (*fort, weg, heim; berauf, bergab, querfeldein; überallhin; irgendwohin, anderswohin; nirgendwohin; wohin*) [17]. Ось, наприклад: початок руху – «*<...> fragte sie die alte Frau, woher sie denn käme*» [19, с. 65]; кінець руху – «*<...> und von dorthin kam ein Schein, der alles Elend noch zu preisen vermochte, und von dorthin kam ein Schatten, der alle Lust und alle Schönheit trübte und mit Finsternis umgab*» [19, с. 62]; мета руху – «*Der Vogel ist fort, der Hund ist fort, was soll der Zwerg noch da?*» [19, с. 22]. Основна смислова функція відводиться автором дієсловам активної фізичної дії, дієсловам руху із просторовими прийменниками «*Sie gingen jetzt im Walde und hörten über sich in den halb entlaubten Kronen den Sturm wühlen und sich quälen; aber als sie bald wieder aus den*

Bäumen traten und auf die freie, nasse Heide gelangten, faßte sie der Sturmwind grimmig an den Kattun und heulte ihnen wie eine hungrige Wolfs-herde **um die Ohren**» [20, с. 315]; «Diese meine Personen verlangten von mir nichts als die Feststellung ihrer Formen, die Bestimmung ihrer Werte **inmitten dieser Bäume**, und vielleicht liegt es an diesen Formen, die mit den Bäumen so enge Nachbarschaft halten, wenn deren Zweige und Blätter uns inniger und rührender ansprechen» [20, с. 396].

Категорія художнього простору в казках Г. Гессе актуалізується також на синтаксичному рівні. Загалом Гессівський синтаксис представлений різноманітними синтаксичними структурами – простими, ускладненими та складними – із перевагою останніх. Розглянемо приклад: «Hinter unserem Haus im Obstgarten war gerade das Gras geschnitten, und ich stand bei einem Kirschenbaum, der einen niederen Ast bis zu mir herunterhanging hatte, und sah mir die harten grünen Kirschen an, da flog Vogel aus dem Baum herunter, und ich merkte gleich, daß er anders sei als die Vögel, die ich sonst gesehen hatte, und er setzte sich in die Grasstopfeln und hüpfte da herum; ich lief ihm neugierig und bewundernd durch den ganzen Garten nach, er sah mich öfter aus seinen Glanzaugen an und hüpfte wieder weiter, es war, wie wenn einer für sich allein tanzt und singt, ich merkte ganz gut, daß er mich damit locken und mir eine Freude machen wollte» [19, с. 232-233]. Німецький письменник ускладнює синтаксичну структуру речення з метою глибшої деталізації, уточнення, для підсилення емоційного заряду художнього висловлювання. Ми вважаємо, що домінування складних речень у мовній палітрі текстів малої прози Г. Гессе, можна пояснити філософським спрямуванням його мовотворчості.

З метою ускладнення структури речення Герман Гессе використовує різні граматичні конструкції: дієприкметникові та дієприслівникові звороти. **Дієприкметниковий зворот** дозволяє автору звернути увагу читача, в першу чергу, на певні властивості та характеристики об'єкта, що зображується: «**Herabgesunken und von rauhen Steinwüsten rings umgeben, hing der sterbende Berg seinen Träumen nach**» [19, с. 134]. У процитованому реченні спочатку репрезентується стан та оточення об'єкта зображення, а потім уже дії, які він виконує. **Дієприслівниковий зворот** підкреслює характер та спрямованість (інтенсивність) дії, що відбувається: «**Ohne sie zu verstehen, blickte Anselm seine Freundin an <...>**» [19, с. 153].

Розглядаючи текстову канву казок на морфологічному рівні, варто відзначити, що у своїй мовотворчості Г. Гессе апелює до непритаманних сучасній німецькій мові **граматичних форм лексем**: до старої форми дієслова *werden*, причому типова (*wurde*) та застаріла (*ward*) граматичні форми функціонують паралельно не лише у текстах автора загалом, а навіть в одному і тому ж реченні: «**Da wurde es heller in mir, und wie es heller in mir wurde, wich auch der glatte Fels zurück, ward trockener, ward gütiger <...>**» [19, с. 140].

Оригінальність та неповторність архітекτονіки текстів німецького письменника підкреслюють незвичайні **субстантивні композити**: *die Vogelblume* «птахо-квітка», *der Vogelblumenschmetterling* «птахо-квітко-метелик», *die Baum-Augen* «де-

рево-очі / очі дерева», *der Zwillingfluß* «річка-близнюк», *das Nichtfindenkönnen* (неспроможність знайти будь-що) [19, с. 157]. У казці «Der schwere Weg» [19, с. 138] Г. Гессе утворює композит із різних частин мови – *Schon-im-voraus-verstanden-Haben* («все вже зрозуміло наперед»).

Художньому мовленню письменника властивий прийом **повтору**, який використовується автором із різною метою: наприклад, для створення враження безкінечності та повного занурення читача у теплу атмосферу спогадів героя: «*Zum Glück habe ich, gleich den meisten Kindern, das fürs Leben Unentbehrliche und Wertvollste schon vor dem Beginn der Schuljahre gelernt, unterrichtet von Apfelbäumen, von Regen und Sonne, Fluß und Wäldern, Bienen und Käfern, unterrichtet vom Gott Pan, unterrichtet vom tanzenden Götzen in der schatzkammer des Großvaters*» [19, с. 197]. Зацитуємо ще один уривок із використанням фігури повтору: «*Jetzt kam nach einer kleinen steilen Steige das Tor der Stadt Faldum, das stand weit offen, und kein Mensch war dort zu sehen. Der Mann schritt hindurch, und seine Tritte hallten plötzlich laut in einer gepflasterten Gasse wider, wo allen Häusern entlang zu beiden Seiteneine Reihe von leeren, abgespannten Wagen und Kaleschen stand. Aus andern Gassen her schallte Lärm und dumpfes Getriebe, hier aber war kein Mensch zu sehen, das Gäßlein lag voll Schatten, und nur die oberen Fenster spiegelten den goldenen Tag*» [19, с. 118-119].

Наступний фрагмент слугує прикладом триразового повторення словосполучення «*es kam ein Tag*», яке автор використовує з метою підсилення експресивного ефекту на читача: «*Es kam ein Tag, da standen lauter blaue Glockenblumen im Gras. Es kam ein Tag, da war plötzlich ein neuer Klang und Duft im Garten, und über rötlichem durchsonntem Laub hing weich und rotgolden die erste Teerose. Es kam ein Tag, da waren keine Schwerthilien mehr da*» [19, с. 144]. У процитованому реченні реалізується прикметний прийом мовотворчості письменника – **анафора**, тобто повтор слова чи словосполучення на початку речення.

Г. Гессе вдається до повтору для надання детальніших відомостей про певний об'єкт зображення («*Dort war gut sein, dort war Wärme und liebes Behagen, dort summt die Seele tief und befriedigt wie eine wollige Hummel im satten Duft und Licht*» [19, с. 136]), тут маємо знову стилістичну фігуру анафори. Інверсія в даному реченні, триразове винесення на перше місце деїктичного слова *dort* підкреслює пейзажний опис краси місцевості.

Дуже цікавим є поєднання письменником двох фігур повтору – **анафори** та **епіфори** (повтор слова чи словосполучення в кінці речення), завдяки цьому створюється неповторний ритм та мелодика звучання речень, також збільшується ефект впливу на читача: «*Er fühlte wohl, nicht Sonne und Gestirne waren seinesgleichen. Seinesgleichen war Wind und Schnee, Wasser und Eis. Seinesgleichen war, was ewig scheint und was doch langsam schwindet, was langsam vergeht*» [там само, с. 133].

Герман Гессе використовує широку палітру стилістичних засобів, наприклад, **зевгму**: «*König Yu verlor sein Reich und sein Leben, und nicht*

anders erging es seiner Lieblingsfrau Bau Si, von deren verderblichem Lachen noch heute die Geschichtsbücher erzählen» [19, с. 229].

Німецький письменник також користується стилістичним засобом **синестезії**: «Ein namenlos scheußlicher und herzbeklemmender Geruch lag lau und zäh über der ganzen Ebene» [19, с. 101]. Даний приклад демонструє злиття нюхового й тактильного відчуттів – (herzbeklemmender Geruch lag lau und zäh). У текстовій канві твору знаходимо також **порівняння**: «Es hatte keine alte Zeit hinter sich, keinen alten Reichtum, es lief in diese rasche neue Zeit hinein wie ein ungeduldiges Kind, hatte die Hände voll Arbeit und voll Gold» [19, с. 194]; «<...> da ereignete sich etwas so ganz Unerwartetes, daß alt und jung mitten im Wort verstummten und wie versteinert stehenblieben» [19, с. 244].

Експресивна маркованість лексем підсилюються автором за допомогою використання епітетів та стилістичних фігур: «...er fühlte das Unwert seines vergeudeten und zerstörten Lebens...» [19, с. 77]; «Die furchtbare Leere und Einsamkeit aber, in welcher er mitten in seinem prächtigen Leben erstickt war, die hatte ihm ganz verlassen» [19, с. 84]; «Ich begriff, daß ich den Mann nicht rufen dürfe, und die Erkenntnis der Wahrheit überlief mich wie ein Frost» [19, с. 63].

Так, у першому реченні це епітети *vergeudet* та *zerstört* – змарноване та зруйноване життя; у другому – *furchtbar* – жахлива пустка та самотність, далі – *prächtig* – розкішне життя; у третьому реченні це порівняння *überlief mich wie ein Frost*.

Продемонструємо на прикладі: «Es entstand Wehklagen und Entsetzen in allen Häusern, aber keiner wagte sich zu widersetzen, und am Abend waren die Verbannten fort. Tags darauf wurden

hundert andere verjagt, und viele weitere flohen aus Todesangst» [20, с. 301]; «Drohungen und Flüche schallten aus der Tiefe herauf, die Verurteilten heulten und wehrten sich mit Händen und Zähnen, einige sprangen auch freiwillig in den Abgrund, und in der Stadt verbreitete sich Schweigen und Entsetzen. Jedermann fühlte, welch verzweifelteres Unternehmen im Gange sei, und jedermann zitterte für sein Leben. Wer konnte, entflohen noch jetzt auf Schleichwegen, die Dableibenden zogen sich angstvoll in Häuser und Keller zurück» [20, с. 301]. Зазначені приклади насичені маркерами негативних емоцій: *Wehklagen*, *Entsetzen*, *viele weitere flohen aus Todesangst*, *Drohungen und Flüche*, *heulten*, *Abgrund*, *in der Stadt verbreitete sich Schweigen und Entsetzen*, *verzweifelteres Unternehmen*, *jedermann zitterte für sein Leben*, *angstvoll*, *entflohen*.

Висновки. Проведене дослідження висвітлює основні проблеми у питанні мовного вираження простору в наративному тексті та доводить, що різні частини мови, як, наприклад, дієслова, просторові прислівники та прикметники, іменники і займенники відіграють важливу роль у вираженні просторових відношень в оповіданнях та казках Германа Гессе. Вибір автором конкретних мовних засобів зумовлений особливостями індивідуального стилю письменника, специфікою його мислення, психологічними факторами, а також внутрішньою мотивацією створення текстів.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Здійснене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблематики вивчення концептуалізації простору в текстах малої прози Германа Гессе, але закладає перспективу досліджень особливостей концептуалізації художнього простору, вербалізованого в дискурсах авторів такого жанру.

Список літератури:

1. Бабенко Л. Г. Филологический анализ текста. Основы теории, принципы и аспекты / Л. Г. Бабенко. – М.: Академический Проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2004. – 464 с.
2. Бахтин М. М. Формы времени и хронотопа в романе: очерки по исторической поэтике / Михаил Бахтин // Вопросы литературы и эстетики. – М.: Художеств. лит., 1975. – 502 с.
3. Богданова І. Є. Стилістика художнього простору у творчості харківських поетів-романтиків 20-40 років XIX століття: дис. канд. філол. наук: 10.02.01 / Ірина Євгенівна Богданова. – Х., 2002. – 183 с.
4. Боронь О. В. Поетика простору в творчості Тараса Шевченка / Олександр Вікторович Боронь. – К.: Агенство «Україна», 2005. – 152 с.
5. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования: [монография] / Илья Романович Гальперин. – [5-е изд., стереотипное]. – М.: КомКнига, 2007. – 144 с.
6. Іваненко В. А. Конструювання можливих світів в інтелектуальному романі Йена Бенкса: автореф. дис. канд. філол. наук: 10.01.04 «Література зарубіжних країн» / Вікторія Анатоліївна Іваненко. – К., 2011. – 20 с.
7. Сдобнова С. В. Онірична парадигма в малій прозі Германа Гессе: автореф. дис. канд. філол. наук: спец. 10.01.04 «Германські мови» / Сдобнова Світлана Вікторівна. – Сімф., 2013. – 20 с.
8. Топоров В. Н. Пространство и текст / В. Н. Топоров // Текст: семантика и структура. – М.: Наука, 1983. – С. 227-284.
9. Лотман Ю. М. О понятии географического пространства в русских средневековых текстах / Юрий Михайлович Лотман // Труды по знаковым системам. – Вып. 2. – Тарту, 1965. – С. 34-42.
10. Обелец Ю. А. Темпоральная структура возможных миров художественного текста (на материале англоязычной прозы): дис. канд. філол. наук: 10.02.04 / Юлия Анатольевна Обелец. – О., 2006. – 240 с.
11. Федосеева О. О. Поетика художнього простору в романах Г. Філдінга: дис. канд. філол. наук: 10.01.04 / Олена Олександрівна Федосеева. – Д., 2008. – 184 с.
12. Фоміна С. Б. Концепт простору у фантастичному дискурсі: автореф. дис. канд. філол. наук: спец. 10.02.15 «Загальне мовознавство» / Фоміна Світлана Борисівна. – Донецьк, 2011. – 20 с.
13. Чернейко Л. О. Способы представления пространства и времени в художественном тексте / Л. О. Чернейко // Филологические науки, 1994. – № 2. – С. 58-70.
14. Duden. «Grammatik der deutschen Gegenwartssprache» / Günter Drosdowski (Hrsg.). – 5. Aufl. – B. 4. – Mannheim; Leipzig; Wien; Zürich: Dudenverlag, 1995. – 865 S.
15. Duden. Deutsches Universalwörterbuch. – Mannheim; Leipzig; Wien; Zürich: Dudenverlag, 2006. – 2016 S.
16. Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache. – Berlin, München: Langenscheidt Verlag, 2006, S. 193, 350, 678, 767, 1009, 1158.

17. Helbig G. Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Ausländerunterricht / Gerhard Helbig, Joachim Buscha. – Berlin; München: Langenscheidt KG, 2001. – 654 S.
18. Hesse H. Die schönsten Erzählungen / Hermann Hesse. – Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 2004. – 455 S.
19. Hesse H. Die Märchen / Hermann Hesse. – Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 2006. – 288 S.
20. Hesse H. Sämtliche Werke in 20 Bänden und einem Registerband. B. 9: Märchen, Legenden, Übertragungen, Dramatisches, Idyllen / Hermann Hesse // Volker Michels (Hrsg.). – Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 2001. – 678 S.

Губа Л.В.

Киевский национальный университет культуры и искусств

СЕМАНТИКА ПРОСТРАНСТВА В МАЛОЙ ПРОЗЕ ГЕРМАНА ГЕССЕ

Аннотация

В статье рассматривается семантика пространства в малой прозе немецкого писателя Германа Гессе. Было подсчитано частотность употребления лексем для обозначения пространства и пространственных отношений и установлено лексическую сочетаемость немецких пространственных предлогов с глаголами разных семантических групп в рассматриваемых текстах. Особое внимание исследования уделено анализу пространственных предлогов и наречий. Автор также определяет основные семантические признаки пространства в текстах рассказов и сказок Германа Гессе.

Ключевые слова: категория пространства, пространственная концептуализация, художественный текст, семантика пространства, пространственные отношения, Герман Гессе.

Guba L.V.

Kyiv National University of Culture and Arts

SEMANTICS OF SPACE IN THE SMALL PROSE OF HERMANN HESSE

Summary

The article analyses the semantics of space in the small prose of the German writer Hermann Hesse. The frequency of using lexemes to denote space and spatial relations was calculated and the lexical compatibility of German spatial prepositions with verbs of different semantic groups in the given texts was established. The article focuses on the analyses of spatial prepositions and adverbs. The author also defines the basic semantic attributes of space in the texts of the stories and tales of Hermann Hesse.

Keywords: category of space, spatial conceptualization, literary text, semantics of space, spatial relations, Hermann Hesse.